

Hollywood en Sophocles

Ik weet niet meer welke filosoof het was die vertelde over het verschil tussen Amerikanen en Europeanen. Het kwam erop neer dat beiden hun wereld hadden gebouwd in de Joods-Christelijke traditie en de verlichting. Hij betoogt ook Europeanen door eeuwenlange conflicten op het continent ook kinderen zijn van de Griekse tragedie, die zichtbaar wordt in de prachtige mythes waarin goede bedoelingen het regelmatig verliezen van toeval* of het noodlot* (*doorhalen wat niet gewenst is). Amerikanen hebben daar niet zoveel mee. Zij zijn niet van Sophocles, maar van Hollywood. Zij geloven in een happy end en dat je dat zelf in de hand hebt. Diep optimistisch zijn ze. Als in een film op het slagveld een soldaat duidelijk stervend is, en zijn darmen wijd en zijd verspreid zijn, zegt zijn maatje "It's gonna be all right". Het grenzeloos optimisme van The American Dream is hun brandstof.

Dat geldt ook voor een belangrijk deel van de Amerikaanse managementbibliotheek. Kookboeken vol recepten voor altijd lukkende interventies. Ontwikkel de volgende zeven gewoonten en alles komt goed. Het individu, dus ook jij, is 'the master of his own universe'. Gewoon de goede dingen doen, daar heel erg in geloven, en alles wordt als was in je handen.

Dan ben ik toch wel heel erg een Europeaan. Ik voel me intens verwant met dat geweldige gehannes met wat we de Europese Unie noemen. Een avontuur dat startte, omdat we nooit meer oorlog wilden en dat zijn vooruitgang dankt aan het vermogen iedere keer weer een uitzichtloze crisis op te lossen. Als is er geen begin van overeenstemming over waar het met Europa heen moet, we houden elkaar vast omdat we snappen dat er geen alternatief is. Hoe Grieks wil je je drama hebben?

Ik zie in organisaties ook meer Grieks worstelen dan feel-good movies. Samen met collegaveranderaar Leike van Oss verzoon ik de term 'bedoelingengedoe'. Dat ontstaat in een speelveld waarin verschillende actoren in wisselende coalities proberen hun eigen versie van 'het goede' te realiseren; al dan niet inclusief pogingen om de spelregels ondertussen te veranderen. De veranderaar is niet machteloos in dit gedoe, hij is een van de bedoelers. Maar je moet het spel wel slim spelen.

En dan nog is succes niet verzekerd, want ondertussen gebeurt er van alles als jij druk doende bent met je eigen plannetjes. Er verandert van alles terwijl jij er geen enkele invloed op hebt hoe dit straks zal raken aan met waar jij zo mee bezig was. De organisatie als een reeks samenlopende omstandigheden.

Dat heeft ook weer van alles te maken met de ONveranderbaarheid van organisaties en waarom de meeste veranderingen niet lukken. Domweg omdat organisaties over een soort immuunsysteem beschikken dat ervoor zorgt dat ze zichzelf blijven onder wisselende omstandigheden. Ook hier grenzen aan de mogelijkheden van de veranderaar.

Niet alles wat je wil kan. Sommige dingen zijn sterker dan jij. Sterker nog, er gebeurt ook al heel veel moois zonder dat jij je ermee bemoeit.

Dit is geen pleidooi om dan maar stil in en hoekje te gaan zitten somberen. Je kunt vat krijgen op verandering, maar dat lukt vooral als je stap voor stap in het hier en nu heel precies kijkt wat er gebeurt, heel pragmatisch handelt en er steeds rekening mee houdt dat het anders loopt dan gedacht. Net als bij de verhalen van Sophocles valt er dan van veranderen veel te genieten van onoplosbare dubbelzinnigheden en het onverwachte. Voor wie daar geen zin in heeft, raad ik aan weg te zwijmelen bij een klassieke Hollywoodfilm.

Jaap van 't Hek is adviseur, kennisomnivoor, denktoerist bij Organisatievragen

www.organisatievragen.nl

Samen met Leike van Oss schreef hij drie boeken:

ONveranderbaarheid van organisaties

Ondertussen in de organisatie

Onderweg, pragmatisch veranderen in robuuste organisaties